

Harri Nurmi

Proviisori, IT-tradenomi

Kela Kanta-palvelut, Itä-Apteekki Pirkkala

Valtakunnalliset Kanta-palvelut lääkehuollon digitalisaation tukena

Kanta-palveluista löytyy tietoa kaikista Suomen apteekkeista toimitetuista avohoidon lääkkeistä, terveydenhuollon avo- ja osastohoidon aikana tehdyistä lääkityspäätöksistä sekä pian myös potilaiden tuottamana tietoa esimerkiksi itsehoitolääkkeiden käytöstä. Kaikkia Kanta-palveluiden mahdollisuuksia ei kuitenkaan ole vielä hyödynnetty.

Nykisessä Kanta-palvelujen rakenteessa lääkitystieto jakautuu Reseptikeskuksen avohoidon reseptien sekä Potilastiedon arkiston lääkitysmarkintöjen kesken. Reseptikeskus on keskitetty varanto suurimmasta osasta lääketoimituksia: sinne on tallennettu kaikki avohoidon lääkkeiden toimitukset kaikista Suomen apteekkeista. Potilastiedon arkistoon terveydenhuolto kirjaa lääkitysmarkintöjä avo- ja osastohoidon yhteydessä. Lisäksi uusimpana on tulossa mukaan Omakannan Omatietovaranto, joka tarjoaa tulevaisuudessa mahdollisuuden kansalaisen itse kirjata hyvinvointisovelluksella markintöjä lääkkeiden käytöstä ja käyttämättömyydestä ja halutessaan luovuttaa tiedot ammattilaisen käyttöön. Omatietovarannon kautta on mahdollista tuoda Kanta-palveluihin mukaan potilaan käyttämät itsehoitolääkkeet muiden terveystietojen ohella.

Lääkityslista – Reseptikeskus on lääkitystiedon keskiössä

Ajantasainen lääkityslista on hyvin hoidetun lääkityksen kulmakivi. Rakenteiselle tiedolle rakentava valtakunnallinen lääkityslista on lääkkehoidon digitalisaation kivijalka. Ajantasainen rakenteinen tieto mahdollistaa myös erilaisten päätöksentuen työkalujen hyödyntämisen lääkkeen määräämisen (ja toimittamisen) apuna esimerkiksi vanhuksilla, munuaisen vajaatoimintapotilailla tai moniallergisilla potilailla.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on linjannut, että tuleva valtakunnallinen lääkityslista sijoitetaan Reseptikeskukseen. Toteutus tehdään vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa saadaan tärkeitä elementtejä kuten rakenteinen annostus, määrätyn lääkkeen yksilöivä tunniste ja Reseptikes-

kuksen tietojen reaaliaikainen päivittäminen. Määrätyn lääkkeen yksilöivän tunnisteiden ja vastaavan lääkkeen tunnistamisen avulla on tarkoitus päästä eroon päällekkäisistä, tahattomista lääkityksistä ja mahdollistaa saman lääkkeen reseptien ryhmittely yhden määrätyn lääkkeen yksilöivän tunnisteiden alle.

Reseptikeskuksen tietojen reaaliaikaisen päivityksen avulla saadaan potilastietojärjestelmien päivitykset siirtymään Reseptikeskukseen ilman käyttäjän aktiivisia toimia. Näin päästään vähitellen tilanteeseen, jossa Reseptikeskuksessa on ajantasainen avohoidon reseptilista.

Lääkityslistan toisen vaiheen on kaavailtu tuovan mukanaan Kanta-palveluihin osastolääkityksen anto- ja tarkistusmerkinnät. Tarkempi määrittely on vasta alkamassa, ja toteutuksen

osaset tulevat tarkentumaan määrittely- ja lainsäädäntötyön aikana. Taavoitteena on, että terveydenhuollossa päästään lääkitystiedon osalta kerta-kirjaukseen, jolloin kaikki lääkitystieto olisi kerralla yhdessä paikassa.

Rationaalisen lääkehoidon toimeenpano-ohjelmassa on korostettu ammattilaisten toimivien digitaalisten työkalujen merkitystä. Tehokkaampi digitaalisen lääkitystiedon hyödyntäminen saattaa kuitenkin vaatia myös joustavampia tapoja noutaa tietoa Reseptikeskuksesta, mikä voi taas edellyttää erillisiä lakimuutoksia. Esimerkiksi verkkoapteekiasiointi on tällä hetkellä tarpeettoman mutkikasta, koska verkkoapteekki ei voi hakea Reseptikeskuksesta reseptilistaa asioinnin tueksi, vaan asiakkaan on kirjoitettava

lääkkeet käsin verkkoapteekin käyttöliittymässä. Markkinoilla on myös potilastietojärjestelmään nojautuvia digiapteekkiratkaisuja, mutta näissä reseptit ovat lähtöisin yhden palveluntarjoajan rekistereistä.

Reseptikeskuksen mahdollisuudet lääkehuollossa

Keskitetyn lääkitystiedon hyödyntämisessä kannattaa pohtia, voisimmeko käyttää saatavilla olevaa tietoa muuhunkin kuin lääkkeen määräämiseen ja toimittamiseen. Yksi näkökulma ovat tuotevirheet.

Helmikuussa 2019 otetaan käyttöön lääkeväärennösdirektiivin mukainen järjestelmä, jossa jokainen lääkepakkaus saa 2D-viivakoodin. Tästä koodista

voitaisiin toimittamisen yhteydessä viedä eränumero Reseptikeskukseen, josta eränumero olisi hyödynnettävissä esimerkiksi tuotevirhetapauksissa tietyn lääkkeen ja tietyn erän käyttäjien tunnistamiseksi. Lääke-erää käyttävien henkilöiden yhteystiedot voitaisiin sitten hakea automaattisesti Väestötietojärjestelmästä ja lähettää heille suomi.fi-viestit-palvelun kautta toimintaohjeet sisältäen esimerkiksi kehotuksen ottaa yhteyttä apteekkiin.

Nykyisin tällaisissa harvinaisissa tilanteissa apteekkeja pyydetään tavoittamaan lääkkeiden käyttäjät. Aptekeilla on kuitenkin tällä hetkellä yhteystiedot vain kanta-asiakkaistaan, ja ainoastaan biologisten lääkkeiden eränumerot on tallennettuna apteekin järjestelmään. Jatkossa eränumerot joudutaan joka tapauksessa lukemaan apteekissa. Tuolloin voitaisiin digitalisaation avulla ja eri tietolähteitä yhdistelemällä automatisoida tämä prosessi, löytää prosessista työtä säästäviä hyötyjä ja parantaa lääkitysturvallisuutta. Vastavien automatisoitujen prosessien avulla voitaisiin myös muualla lääkehuollossa tehostaa toimintaa ja vähentää manuaalisia työvaiheita. ●

SANASTO TUTUKSI

Kelain: Kanta-palveluiden käyttöliittymä, joka on tarkoitettu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille.

Omakanta: Täysi-ikäiselle tarkoitettu henkilökohtainen verkkopalvelu, jossa voi katsella omia Kanta-palveluihin tallennettuja resepti- ja potilastietoja sekä niihin liittyviä lokitietoja. Palvelussa voi myös hallinnoida tietojen luovutuksiin liittyviä suostumuksia ja kieltoja sekä antaa omaan hoitoon liittyviä tahdonilmaisuja.

Omatietovaranto: Kansallinen tietovaranto, johon kansalainen voi tallentaa hyvinvointitietojaan.

Potilastiedon arkisto: Sähköinen tallennuspaikka, jonne terveydenhuollosta tallennetaan potilastietoja.

Rakenteinen tieto: Määrämuotoinen tieto tarkoittaa tiedon kirjaamista ja tallentamista yhteisten, etukäteen sovittujen rakenteiden avulla potilas- ja asiakastietojärjestelmissä sekä valtakunnallisissa sähköisissä tietojärjestelmäpalveluissa.

Reseptikeskus: Keskitetty tietokanta, jonne tallennetaan sähköiset reseptit ja tiedot apteekkien niihin tekemistä toimituksista.

Vapaamuotoinen tieto: Tieto, joka on annettu ennalta määrittelemättömässä muodossa tekstinä.

Vastaava lääke: Lääkityslistalla vastaavia lääkkeitä voivat olla esimerkiksi samaa lääkeainetta sisältävät eri antoreitin valmisteet tai samaan indikaatioon määrättyjä saman terapiaryhmän lääkkeitä.

Valtakunnallinen lääkityslista: Lääkitystiedot tallentuvat yhteen paikkaan Reseptikeskukseen, johon on pääsy kaikilla lääkehoitoprosessiin kuuluvilla tahoilla ja henkilöillä toimikortin avulla.

KIRJALLISUUTTA

- Kantapalvelut – Sanasto. <http://www.kanta.fi>
- Kokonaislääkityksen hallinta (kapale 3.3.2) Kajakki-projektin loppuraporttiluonnos. <http://stm.fi>
- Lääkityslista terveydenhuollon ammattilaisen työkaluna. <http://stm.fi>
- Omakannan Omatietovaranto. <http://www.kanta.fi>
- Rakenteinen tieto sosiaali- ja terveydenhuollossa. <https://thl.fi>
- Rationaalisen lääkehoidon tiedonhallinnan kehittäminen. Työryhmän raportti. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi>
- Rationaalisen lääkehoidon toimeenpano-ohjelma. Loppuraportti. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi>

